

A statue of the Virgin Mary and the Christ Child. Mary is depicted with a golden crown and a blue mantle over a gold and purple robe, holding a red apple. The Christ Child is seated on her lap, reaching out with his hands.

Kościół NMP w Gdańsku

Architektura
i wyposażenie
w kontekście
europejskim

A statue of a man with a dark beard and hair, wearing a golden robe with a dark blue collar. He is shown in a three-quarter view, looking towards the left.

Die Danziger Marienkirche

Der Bau
und seine Ausstattung
im europäischen
Kontext

Gdańsk, 11-13.05.2017

Późnośredniowieczne kościoły miejskie i ich wyposażenie są nie tylko świadectwem działalności artystycznej swoich czasów. Ich znaczenie polega także na tym, że są zwierciadłem ówczesnego życia społecznego i wyrazem samoświadomości mieszczan. Podkreślali oni swój status fundując dzieła sztuki na miarę swoich horyzontów umysłowych do „swoich” kościołów. Ten mieszczański światopogląd przejawiał się nie tylko w pojedynczych dziełach, ale w sposób jeszcze bardziej wyrazisty w całościowym kulturalno-estetycznym kompleksie, który współtworzyły przez wieki łącznie architektura i wyposażenie świątyń.

Gdański kościół NMP jako jedyna z wielkich far Pobrzeża Bałtyku w znacznym stopniu zachował swoje średniowieczne wyposażenie, uzupełnione o pojedyncze, artystycznie istotne elementy wyposażenia z późniejszych epok. Do dziś zachowało się 21 późnośredniowiecznych retabulów lub przynajmniej ich części, a także pojedyncze rzeźby, malowidła ścienne i obrazy tablicowe, między innymi wyjątkowa Tablica Dziesięciorga Przykazań. Wśród obiektów importowanych znajduje się także jedno z najważniejszych dzieł europejskiej historii sztuki - „Sąd Ostateczny” Hansa Memlinga. Wszystkie te dzieła świadczą o wysublimowanej kulturze i wyrafinowanej humanistycznej wiedzy gdańskich fundatorów w okresie średniowiecza i renesansu. To samo dotyczy „Gdańskiego skarbu średniowiecznych paramentów”, stanowiącego proweniencyjnie spójny zespół szat liturgicznych. Nie znajduje on równego sobie na całym świecie i dowodzi wyjątkowego bogactwa gdańskich mieszczan.

Die spätmittelalterlichen Stadtkirchen mitsamt ihrer Ausstattung dokumentieren nicht nur die reiche Kunstproduktion der Zeit, ihre Bedeutung geht weit darüber hinaus: Sie sind Spiegelbild der Gesellschaft und Ausdruck des Selbstverständnisses der Stadtbürger, die ihren sozialen Rang durch die Stiftung von Kunstwerken in „ihrer“ Kirche dokumentierten und damit gleichzeitig ihren europäischen Geisteshorizont bekundeten. Dieses bürgerliche Selbstbewusstsein zeigt sich nicht nur in den einzelnen Kunstwerken, sondern mehr noch in dem großen kulturell-ästhetischen Gesamtkomplex, der sich im Laufe der Jahrhunderte aus Architektur und Ausstattung der Kirchen bildete.

Die Danziger Marienkirche hat ihre liturgische Ausstattung des Mittelalters als einzige unter den ganz großen Stadtkirchen des Ostseeraums bis heute weitgehend bewahrt, ergänzt durch einzelne, künstlerisch ebenfalls bedeutende nachmittelalterliche Ausstattungsstücke. Erhalten sind noch heute allein 21 Retabel bzw. Retabelfragmente des Spätmittelalters, ergänzt durch Skulpturen, Wand- und Tafelmalereien, außerdem einzelne Gemälde, darunter die kunsthistorische herausragende Zehn-Gebote-Tafel. Unter vielen importierten Objekten, als zentrales Werk der europäischen Kunstgeschichte, befindet sich auch das Weltgerichtsretabel des Hans Memling. All diese Kunstwerke bezeugen den weiten Horizont der Danziger Stifter in Spätmittelalter und Renaissance. Das gilt mindestens ebenso für den „Danziger Paramentenschatz“, den in einzigartiger Geschlossenheit erhaltenen Bestand an liturgischen Gewändern der Marienkirche. Er ist weltweit ohne Vergleich und bezeugt den außerordentlichen Reichtum der Danziger Bürger.

ŚRODA / MITTWOCH, 10.05.2017

Przyjazd Uczestników / Anreise der Teilnehmer

CZWARTEK / DONNERSTAG, 11.05.2017

9.00: WIESŁAW DŁUGOKEŃKI (Gdańsk), Dziekan Wydziału Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego: Powitanie / Dekan der Fakultät für Geschichte der Universität Danzig: Grußwort

9.15: TOMASZ TORBUS (Gdańsk, Leipzig), GERHARD WEILANDT (Greifswald), Wprowadzenie do tematu konferencji / Einführung in das Thema der Tagung

9.30–13.00

**Sekcja I / I. Sektion: Historia i topografia kościoła NMP w średniowieczu / Geschichte und Topographie der Marienkirche im Mittelalter
Moderator: Jarosław Jarzewicz (Poznań)**

9.30–10.15: CHRISTOFER HERRMANN (Gdańsk); Baugeschichte und Bauorganisation der Marienkirche im Mittelalter

10.15–11.00: GERHARD WEILANDT (Greifswald), Welches Bild an welchem Ort? – Prinzipien der Themenwahl und ihrer Verteilung innerhalb des Kirchenraums

11.00–11.30: Przerwa kawowa / Kaffeepause

11.30–12.15: PIOTR OLIŃSKI / WALDEMAR ROZYNKOWSKI (Toruń), Sakrale Topographie – Standorte und Patrozinien der Altäre in der Marienkirche – geschichtliche Perspektive

12.15–13.00: STEFAN BÜRGER (Würzburg), Das Zellengewölbe – Überlegungen zur Erfolgsgeschichte einer baukünstlerischen Sonderform

13.00–14.00: Przerwa obiadowa / Mittagspause

14.00–17.30

**Sekcja II / II. Sektion: Kościół NMP w okresie nowożytnym / Die Marienkirche in der Neuzeit
Moderator: Marek Walczak (Kraków)**

14.00–14.45: SŁAWOMIR KOŚCIELAK (Gdańsk), The Lutherans at the Catholics' – The Catholics at the Lutherans'. St. Mary's Church as a Simultaneous Temple and a Subject of Dispute

14.45–15.30: TOMASZ TORBUS (Gdańsk, Leipzig), Ein Fremdkörper in der Danziger Architekturtradition? Die Königliche Kapelle – Zuschreibung, Form und Funktion.

15.30–16.00: Przerwa kawowa / Kaffeepause

16.00–16.45: EDMUND KIZIK (Gdańsk), Die Danziger Marienkirche und ihre Kunstwerke als Forschungsthema im 19. Jahrhundert

16.45–17.30: MARCIN GAWLICKI (Gdańsk), The Destruction of St. Mary's Church in Gdańsk at the End of the Second World War and its Post-War Reconstruction

17.30–18.00: Przerwa kawowa / Kaffeepause

18.00–18.50

Gięda informacj / Infobörse

Moderator: Aleksandra Lipińska (München)

**18.00–18.10: WERONIKA GROCHOWSKA (Gdańsk),
The Winterfeld Family. Artistic donations for St.
James Chapel in St. Mary's Church in Gdańsk**

**18.10–18.20: KATHARINA PASZKIEWICZ (Bonn),
Die Ferberkapelle, ihre Stifter und ihre Retabel**

**18.20–18.30: GIULIA SIMONINI (Berlin), Die
Stiftungen der Familie von Reesen in der Danziger
Marienkirche**

**18.30–18.40: ALBERT BOESTEN-STENGEL (Toruń),
Der Reinhold-Altar des Joos van Cleve aus der
Marienkirche**

**18.40–18.50: ALICJA GRABOWSKA-LYSENKO
(Toruń), Die „importierten“ Heiligenkulte in Danzig**

19.30

**Wykład wieczorny w Ratuszu Głównego Miasta /
Abendvortrag im Rechtsstädtischen Rathaus
Wprowadzenie: Matthias Weniger (München)**

**JOCHEN SANDER (Frankfurt), Ein künstlerischer
Überbietungswettbewerb: Hans Memlings Danziger
Weltgerichtstriptychon**

PIĄTEK / FREITAG, 12.05.2017

9.00–13.15

**Sekcja III / III. Sektion: Wyposażenie kościoła
NMP – formy kulturalnego transferu / Die
Ausstattung der Marienkirche – Formen des
Kulturtransfers**

Moderator: Michał Woźniak (Toruń)

**9.00–9.45: ANDRZEJ WOZIŃSKI (Gdańsk), The Late
Gothic Saint Barbara's Retable of the Confraternity of
the Shoemakers' Apprentices in Our Lady's Church
in Gdańsk**

**9.45–10.30: STEPHAN KEMPERDICK (Berlin), Die
Trinitätstafel der Georgenbruderschaft und das
Dreifaltigkeitsretabel der Schusterbruderschaft in
der Danziger Marienkirche**

**10.30–11.15: MANUEL TEGET-WELZ (Erlangen),
Meister Michel von Augsburg: Anmerkungen zum
Danziger Hochaltarretabel**

11.15–11:45: Przerwa kawowa / Kaffeepause

**11.45–12.30: MONIKA JAKUBEK-RACZKOWSKA
(Toruń), Die Skulptur des Schönen Stils in der
Danziger Marienkirche. Forschungsstand und
Forschungsperspektiven**

**12.30–13.15: VERA HENKELMANN (Eschweiler), Die
Marienleuchter in St. Marien in Danzig – Exponenten
der laubenförmigen Marienleuchter in ihrem
spätmittelalterlichen Funktionshorizont**

13.15–14.30: Przerwa obiadowa / Mittagspause

**od 14.30 / ab 14.30: Możliwość dyskusji w
kościółce NMP / Gelegenheit zur Diskussion vor
Originalen in der Marienkirche**

**19.30: Wspólna kolacja w Dworze Artusa / Empfang
im Artushof**

SOBOTA / SAMSTAG, 13.05.2017

9.00–12.30

Sekcja IV / IV. Sektion: Paramenty gdańskie / Der Danziger Paramentenschatz

Moderator: Dietmar Popp (Marburg)

9.00–9.45: HELENA HRYSZKO, MONIKA STACHURSKA (Warszawa), „Der Danziger Paramentenschatz” in collection of National Museum in Gdansk as a subject of research project currently realized by Department of Textiles Conservation at Academy of Fine Arts in Warsaw

09.45-10.30: BIRGITT BORKOPP-RESTLE (Bern), Liturgische Gewänder und andere textile Objekte – Das Profil des Paramentenschatzes der Marienkirche

10.30–11:00: Przerwa kawowa / Kaffeepause

11.00–11.45: EVELIN WETTER (Riggisberg), Liturgische Textilien in Stiftungsurkunden, Inventaren und Chroniken zur Danziger Marienkirche

11.45-12.30: JULIANE VON FIRCKS (Mainz), Mongolen, Mamluken und hansische Kaufleute. Der Papageienstoff aus der Danziger Marienkirche (Berlin, Kunstgewerbemuseum) als Objekt des Transfers

12.30–13.30: Przerwa obiadowa / Mittagspause

13.30–17.00: Muzeum Narodowe w Gdańsku (tylko dla Referentów i Moderatorów) / Danziger Nationalmuseum (nur für Referenten und Sektionsleiter)

Możliwość zwiedzenia Muzeum Narodowego wraz z częścią kolekcji gdańskich paramentów / Gelegenheit zur Besichtigung des Danziger Nationalmuseums mit dem Teil des Danziger Paramentenschatzes

około 17.00 / gegen 17.00: Zakończenie / Ende

Miejsce obrad / Tagungsort

NADBAŁTYCKIE CENTRUM KULTURY W GDAŃSKU
Ratusz Starego Miasta / Altstädtisches Rathaus
ul. Korzenna 33/35
80-001 Gdańsk

Komitet naukowy / Wissenschaftliche Komitee

Prof. Dr. GERHARD WEILANDT
Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald
gerhard.weilandt@uni-greifswald.de

Dr hab. TOMASZ TORBUS, prof. UG
Uniwersytet Gdański, GWZO Leipzig
t.torbus@ug.edu.pl

Sekretariat konferencji / Sekretariat der Tagung

mgr ALICJA GRABOWSKA-LYSENKO
tagung.marienkirche@gmail.com

ORGANIZATORZY I SPONSORZY / ORGANISATOREN UND SPONSOREN

ERNST MORITZ ARNDT
UNIVERSITÄT GREIFSWALD

Wissen
lockt.
Seit 1456

Leibniz-Institut für
Geschichte und Kultur des östlichen Europa

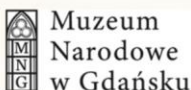
GWZO

Wydział
Historyczny
Uniwersytetu
Gdańskiego

**MUZEUM HISTORYCZNE
MIASTA GDAŃSKA**

**Muzeum
Narodowe
w Gdańsku**

BÖCKLER-MARE-BALTICUM-STIFTUNG

HERDER-INSTITUT
für historische Ostmitteleuropaforschung
INSTITUT DER LEIBNIZ-GEMEINSCHAFT

Fotografie / Fotos
Wiktor Binnebesel
Brunswyk/Wikimedia Commons